

De Waddenzee Wereldwijd Uniek

Voor verdere informatie:

Verdere (achtergrond)informatie over dit onderwerp is te vinden op:

- de website van het Gemeenschappelijk Waddensecretariaat <http://www.waddensea-secretariat.org/>
- de website www.waddenzeewereldergoed.nl
- de website van de Duitse Nationale Parken www.wattenmeer-nationalpark.de
- de website van UNESCO www.unesco.org/whc (engelstaig)
- de website van de Nationale UNESCO Commissie www.unesco.nl
- de website van de Duitse UNESCO Commissie www.unesco.de

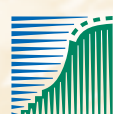
Het concept nominatiedossier in het Engels en in de landstaal kunt u vinden op de website van het Gemeenschappelijk Waddensecretariaat en op www.waddenzeewereldergoed.nl

Als u vragen heeft kunt u die stellen bij: Ministerie van LNV, Directie Regionale Zaken, tel. 050 5992300; e-mail: welderfgoed@minlnv.nl Gezamenlijk Waddensecretariaat (CWSS), +49 (0) 4421 9108 0; e-mail: info@waddensea-secretariat.org

Nationalpark
Wattenmeer

Common
Wadden Sea
Secretariat

landbouw, natuur en
voedselkwaliteit

Uitgave: Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit / Nationalpark Wattenmeer / CWSS

Productie: IFZ Bedrijfsuitgeverij

Foto's: Klaas Kreuijter, Nationalparkamt, Martin Stock

Vormgeving: Bruikman Et Kok

Druk: Den Haag media groep

2007

Waarom werelderfgoed?

De Duitse en Nederlandse regering vinden de Waddenzee uniek op de wereld en ze zijn er van overtuigd, dat de werelderfgoedstatus kansen biedt voor de regio. Met plaatsing op de Werelderfgoedlijst zou de Waddenzee worden toegevoegd aan een selectie van gebieden die uniek zijn op de wereld, zoals de Galapagos Eilanden, het Great Barrier Reef en de Grand Canyon. De werelderfgoedstatus biedt wereldwijde erkenning en het betekent waardering voor de manier waarop bewoners en gebruikers tot op de dag van vandaag met het gebied zijn omgegaan. In andere gebieden blijkt dat plaatsing op de lijst gevoelens van trots en verbondenheid met het gebied versterkt.

Brengt de werelderfgoedstatus beperkingen met zich mee?

Bij nominatie moet worden aangetoond dat de bestaande regelgeving en het bestaande beheer voldoende zijn om de unieke waarden te behouden. UNESCO kan zelf geen extra regels of wetten maken en kan landen ook niet verplichten dit te doen. Er komen dus geen nieuwe regels bij. Wat nu mag, mag na de erkenning ook. Er wordt ook geen afbreuk gedaan aan bestaande rechten en eigendommen. Ook het kleinschalig historisch medegebruik, mits passend binnen de huidige wettelijke kaders, blijft toegestaan. Dit is expliciet afgesproken tijdens de 9^e regeringsconferentie in Esbjerg (2001). Los van het Werelderfgoed is het natuurlijk mogelijk dat in de loop der tijd de bestaande wet- en regelgeving verandert, zoals enige jaren geleden de aanpassing van de Natuurbeschermingswet naar aanleiding van de Vogel- en Habitatrichtlijn. Maar dergelijke aanpassingen zijn dan geen gevolg van een eventuele aanwijzing van het gebied als werelderfgoed. In Nederland zullen de betrokken overheden een convenant ondertekenen. De kern van dit convenant is dat de partijen met elkaar afspreken dat de werelderfgoedstatus geen reden kan zijn voor verdere regelgeving of beperkingen.

Zijn er ook kansen?

Veel mensen vinden dat de bescherming van de Waddenzee al voldoende wordt gewaarborgd doordat delen van het gebied zijn aangewezen als Nationaal Park en Beschermd Natuurgebied of onder de Vogel- en Habitatrichtlijn en de Ramsarconventie vallen. Zij vinden dat nog weer een ander label eigenlijk overbodig is. Maar met een plaats op de Werelderfgoedlijst krijgt de Waddenzee officieel een internationale allure. Het werelderfgoed blijkt een sterk merk: het roept het beeld op van origineel en uniek en het biedt daarmee kansen.

- Ervaringen in andere werelderfgoederen leren, dat de werelderfgoedstatus een positieve uitstraling heeft op het toerisme en dat natuurlijke werelderfgoederen vooral een aantrekkingskracht hebben op het hogere marktsegment. Werelderfgoederen worden vaker genoemd in internationale reis- en natuurboeken. UNESCO verwacht wel dat er in het gebied voldoende voorzieningen zijn voor toeristen en dat er voldoende faciliteiten zijn voor voorlichting over het gebied, ook om te waarborgen dat toeristenstromen in goede banen geleid blijven.

- Het Werelderfgoed label kan worden gebruikt als marketing instrument in breed internationaal verband en is een uniek middel om het gebied en producten daaruit te promoten.

- Individuele bedrijven in de Waddenregio hebben aangegeven, dat in een krappere wordende arbeidsmarkt de nabijheid van een gebied met de werelderfgoedstatus kan helpen bij het aantrekken en behouden van medewerkers.

- Voor bedrijven kan het aantrekkelijk zijn om zich in of in de buurt van een dergelijk gebied te gaan vestigen. Bepaalde bedrijvigheid zal zich willen identificeren met werelderfgoed (status, uniciteit van het gebied) om zich zo te onderscheiden.

- De werelderfgoedstatus levert geen geld op van UNESCO. Wel is in andere gebieden gebleken dat een Werelderfgoed-erkenning er aan kan bijdragen dat lokale en regionale projecten eerder in aanmerking komen voor (EU) subsidies.

- De exclusieve werelderfgoedstatus kan extra steun betekenen om het hoofd te bieden aan problemen die in een breder internationaal verband moeten worden opgelost, zoals de veiligheid van de internationale scheepvaart.

De mate waarin de status rendeert blijkt vooral af te hangen van de ambitie die de bevolking, ondernemers en overheden hebben. Kortom, het is aan de regio zelf om te bepalen wat ze doet met de kansen die de werelderfgoedstatus biedt.

Regionale consultatie

In september en oktober 2007 spreken de provinciale staten van de drie Waddenprovincies en de gemeenteraden van de Waddenzeegemeenten en de Waddeneilanden zich uit over de voorgenomen voordracht van de Waddenzee als werelderfgoed. Dan zal ook bekend worden hoe de verschillende belangengroeperingen in de regio over nominatie denken. Tot slot zal het kabinet eind 2007 of begin 2008 een besluit nemen. Het maatschappelijke draagvlak, dat uit de regionale consultatie moet blijken is daarbij medebepalend. De consultatie in Duitsland loopt parallel, zodat aanmelding uiterlijk 1 februari 2008 mogelijk is.

Stappen

Op hoofdlijnen zijn in de komende periode de volgende stappen te onderscheiden.

sept. – okt. 2007:	regionale consultatie
dec.2007 – jan.2008:	besluitvorming door kabinet en parlement
uiterlijk 1 februari 2008:	Duitsland en Nederland bieden het nominatiedossier aan bij UNESCO.
	besluit over de nominatie door het Werelderfgoed Commissie
juli 2009:	

"De Waddenzee is een uniek getijdengebied en komt in aanmerking om voorgedragen te worden voor plaatsing op de Werelderfgoedlijst". Dat vinden de regeringen van Duitsland en Nederland. Daarom zijn ze gestart met het voorbereiden van deze voordracht. Ze hebben gezamenlijk een nominatiedossier opgesteld. In september en oktober 2007 worden de regionale overheden en belangenorganisaties uit de regio gevraagd op basis van dit dossier hun visie te geven over de voorgenomen nominatie.

Wat vooraf ging

Duitsland, Denemarken en Nederland werken al 25 jaar samen aan de bescherming van de Waddenzee. Het idee om de Waddenzee voor te dragen voor de Werelderfgoedlijst komt niet zomaar uit de lucht vallen. Al in 1991, tijdens de 6^e Waddenzee conferentie in Esbjerg (Denemarken) spraken de drie landen uit dat ze er naar wilden streven dat de Waddenzee de wereld-erfgoedstatus zou krijgen.

Om de haalbaarheid te toetsen lieten de landen een haalbaarheidsstudie (in 1991 en in 2000) uitvoeren door prof. dr. Burbridge (universiteit van Newcastle). Zijn belangrijkste conclusies waren: 1) de Waddenzee voldoet aan de voorwaarden die UNESCO stelt om de werelderfgoedstatus te krijgen, 2) nominatie van de Waddenzee in de huidige staat, met het huidige beschermingsregime en met de bestaande menselijke activiteiten is haalbaar en 3) de werelderfgoedstatus biedt kansen voor de regio.

Tijdens de 10^e Waddenconferentie, die in november 2005 op Schiermonnikoog werd gehouden, hebben Duitsland en Nederland besloten te starten met de voorbereidingen van een gezamenlijke voordracht van de Waddenzee als Werelderfgoed. Denemarken besloot toen niet mee te starten, omdat men in dat land druk bezig is met de instelling van de Waddenzee als een nationaal park.

Zij geven daar nu voorrang aan, en kunnen later aansluiten. Het overgrote deel van de Waddenzee wordt nu al wel voorgedragen, omdat de Duitse en

Wat is een werelderfgoed?

Een werelderfgoed is een object, plek of gebied met natuur- en/of cultuurhistorische waarden die uniek zijn in de wereld. De UNESCO, de VN-organisatie voor Onderwijs, Wetenschap en Cultuur, beschrijft het als volgt: "Een werelderfgoed moet een uitzonderlijke universele waarde hebben, moet onvervangbaar en uniek zijn en moet kunnen worden beschouwd als eigendom van de hele wereld." Als wereldburgers zijn we gezamenlijk verantwoordelijk voor het behoud van onze cultuur en natuur. We doen dat voor onszelf, voor elkaar, voor de volgende generaties.

Nederlandse delen van de Waddenzee samen 90% van de gehele Waddenzee beslaan. Een definitief besluit over nominatie wordt overigens pas genomen als de regio gehoord is en als het definitieve nominatiedossier afgerond en goedgekeurd is.

Om welk gebied gaat het precies?

Het gaat om de bestaande beschermde gebieden in het Duitse en het Nederlandse deel van de Waddenzee. In Nederland is dit het gebied waar de planologische kernbeslissing Derde nota Waddenzee (PKB) betrekking op heeft. De Nederlandse eilanden vallen er dus niet onder, behalve de kwelders en platen van de Waddenzee-kust van de eilanden. Aan Duitse zijde gaat het om de Nationale Parken 'Waddenzee van Nedersaksen', 'Waddenzee van Hamburg' en 'Waddenzee van Schleswig-Holstein'. Dit impliceert dat de Duitse vaargeulen niet in het te nomineren gebied vallen, maar een deel van de Duitse eilanden wel. Bij elkaar gaat het om een gebied van bijna 1.000.000 ha.

Hebben we in Nederland al werelderfgoederen?

Ja, we hebben in het Koninkrijk der Nederlanden 7 werelderfgoederen: het voormalige Zuiderzee eiland Schokland, verdedigingslinie de Stelling van

Amsterdam, het watermolencomplex van Kinderdijk, droogmakerij de Beemster, het Wouda stoomgemaal in Lemmer en het Rietveld-Schröderhuis in Utrecht. Op de Antillen staat de binnenstad van Willemstad (Curaçao) op de lijst. Als de Waddenzee wordt geplaatst op de Werelderfgoedlijst, zou dit voor Nederland in dubbel opzicht een primeur zijn: het eerste natuurlijke werelderfgoed en het eerste grensoverschrijdende werelderfgoed.

Wat is zo uniek aan de Waddenzee?

De volgende opsomming, die niet compleet is, laat zien dat de Waddenzee in vele opzichten bijzonder of zelfs uniek is op wereldschaal.

- De Wadden vormen het grootste ononderbroken systeem van zand- en slikplaten ter wereld met een grotendeels ongestoorde natuurlijke dynamiek. Zeer weinig gebieden in de wereld van vergelijkbare grootte zijn even goed beschermd als de Waddenzee.
- De Wadden veranderen continu. Het bijzondere is dat er in de Waddenzee veel organismen zijn die de aard van het landschap bepalen en dat tegelijkertijd de veranderingen in het landschap invloed hebben op heel veel daarin levende organismen. De manier waarop dit gebeurt en de omvang daarvan zijn wereldwijd uniek.

De Werelderfgoed Conventie

De term werelderfgoed komt uit de Werelderfgoed Conventie, dat in 1972 onder de hoede van UNESCO tot stand kwam. Landen die het verdrag ondertekend hebben verplichten zich werelderfgoederen die daarvoor in aanmerking komen op hun grondgebied aan te wijzen en voor komende generaties te bewaren. Ze hebben zich ook verplicht internationaal samen te werken bij het instandhouden van werelderfgoed. Meer dan 180 landen, waaronder ook Nederland en Duitsland, hebben de Conventie tot nu toe ondertekend.

- De Waddenzee is uitzonderlijk voedselrijk. Het is daardoor een belangrijk voedsel-, paai- en kraamgebied voor vis, schelpdieren en weekdieren. Vissoorten als schol, tong en haring, groeien op in de Waddenzee voordat ze commercieel worden bevestigd in de Noordzee. De Waddenzee is als het ware een "kraamkamer" voor vissen. Er is bovendien een gevarieerde en zeer specifieke verzameling planten en dieren.

- De Waddenzee is internationaal van uitzonderlijke betekenis als pleisterplaats, rui- en overwinteringsgebied voor trekvogels die de Oost-Atlantische vliegroute gebruiken. Op de heen- én de terugreis doen ze de Wadden aan om hun vetreserves aan te vullen. Jaarlijks passeren 10-12 miljoen vogels door de Waddenzee. Een maximum van 6.1 miljoen vogels is tegelijkertijd aanwezig in de Waddenzee.

- Voor tientallen vogelsoorten is de Waddenzee onvervangbaar en daarom essentieel voor hun voortbestaan. Een ernstige aantasting van de Waddenzee betekent een verlies aan biodiversiteit op wereldschaal.

- Al vele jaren allerlei facetten van de Waddenzee intensief bestudeerd worden en houden de Waddenzee landen een kwaliteitscontrolesysteem bij. Daardoor zijn er veel onderzoeksgegevens beschikbaar die wereldwijd van grote betekenis zijn.

- De combinatie van de open horizon, de grenzeloze lucht die zich erboven uitstrekt, de onduidelijke overgang tussen wadplaten en de zee, de unieke verzameling van habitats en biotopen binnen een gebied en de continue dynamiek die dit gebied kenmerken veroorzaken een geheel eigen schoonheid en dragen bij aan de uitzonderlijke belevingswaarde van de Wadden.

Betrokkenheid van de regio

Eeuwenlang hebben de bewoners van het gebied zich ingezet voor een goed beheer en een goede leefbaarheid van de regio. De betrokkenheid is groot. Voor een werelderfgoed nominatie moet die betrokkenheid ook duidelijk

gemaakt worden. Op verschillende manieren is de regio betrokken bij de voorbereiding van de nominatie.

Nationale projectgroep

Er is een nationale projectgroep onder voorzitterschap van mr. J.M. Visser, burgemeester van Terschelling, waarin de Waddenprovincies, de Waddenzeegemeenten, het samenwerkingsverband De Waddeneilanden en het ministerie van LNV zijn vertegenwoordigd. Deze projectgroep zorgt voor de goede invulling van het nominatiedossier voor het Nederlandse deel van de Waddenzee en voor een goede communicatie met de regio.

Klankbordgroep Waddenzee Werelderfgoed

Er is ook een Klankbordgroep Waddenzee Werelderfgoed. Hierin zijn 16 belangenorganisaties uit de regio vertegenwoordigd. Voorzitter is dhr. J. van Dijk, ex gedeputeerde van de provincie Groningen. De Klankbordgroep adviseert de minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit (LNV) gevraagd en ongevraagd over de nominatie, het concept nominatiedossier, het communicatieplan en aanverwante zaken. Het concept nominatiedossier wordt voor instemming aan het Regionaal College Waddengebied (RCW) voorgelegd voordat het de consultatieronde ingaat en opnieuw voorafgaand aan het formele ministeriële afstemmingstraject tot aan de Ministerraad.

Van nominatie tot een plaats op de lijst

Als tot nominatie wordt besloten zullen Duitsland en Nederland een gezamenlijk nominatiedossier aanbieden aan UNESCO. Het nominatiedossier moet voldoen aan de eisen die UNESCO stelt en het moet onder meer informatie bevatten over: de aard en de wordingsgeschiedenis van het gebied, de menselijke activiteiten die in het gebied plaatsvinden, planten en dieren in het gebied, de staat van het gebied, factoren die het gebied zouden kunnen beïnvloeden en het beschermings- en beheersregime. Centraal in het dossier is het hoofdstuk waarin wordt omschreven waarom het gebied zo uitzonderlijk is dat plaatsing op de Werelderfgoedlijst gerechtvaardigd zou zijn. Daarbij moet het gebied worden vergeleken met andere soortgelijke gebieden. Het nominatiedossier wordt zeer kritisch beoordeeld door UNESCO en haar adviesorgaan IUCN (International Union for the Conservation of Nature). Tot slot besluit de Werelderfgoed Commissie, waarin verschillende regeringen vertegenwoordigd zijn, of een plek wel of niet voor plaatsing op de lijst in aanmerking komt. Het hele proces neemt minstens anderhalf jaar in beslag. Staat een plek eenmaal op de lijst dan moet het betreffende land om de 6 jaar verslag uitbrengen aan de Werelderfgoed Commissie.

Dit is voornamelijk om te beoordelen of de waarden die de plek zo uniek maken met de tijd behouden zijn. Om te voldoen aan deze verplichting zal gebruik gemaakt worden van al bestaande instrumenten zoals het gezamenlijke monitoringsprogramma TMAP (Trilateraal Monitoring- en Beoordelingsprogramma) en de Quality Status Rapporten (QSR); er worden geen nieuwe activiteiten voorzien. Deelname van de plaatselijke bevolking aan het nominatieproces is belangrijk, omdat de verantwoordelijkheid voor het behoud van de plek een verantwoordelijkheid moet zijn van de hele gemeenschap.